

sel werden, terwijl ze daarvoor netto voedsel exporteerden. Dit beleid ging dus ten koste van de eigen voedselzekerheid en de bestaanszekerheid van boeren en hun gezinnen in ontwikkelingslanden. Ook liepen overheden inkomsten uit importbelastingen mis.

Neoliberale landbouwhervormingen

Sinds de jaren negentig krijgt ook de EU te maken met liberaal beleid, vooral in de aanloop naar de oprichting van de WTO (Wereld Handelsorganisatie) in 1995. Toen werd landbouw namelijk onderdeel van de afspraken, middels het Agreement on Agriculture. Dit voorzag in het stapsgewijs verlagen van 'handelsversturende' subsidies én het verlagen van importheffingen.

De architecten van dit vrijhandelsbeleid waren de VS en Europa. Dit onder grote invloed van de multinationale bedrijven die actief zijn in de toelevering, handel en verwerking van agrarische producten. Zij kregen de mogelijkheid goedkoop landbouwproducten in te kopen binnen en buiten de EU, en werden tegelijkertijd in staat gesteld met hun producten binnen te blijven dringen op lokale markten in ontwikkelingslanden.

Exportsubsidies werden omgezet in inkomenssubsidies, omdat deze wél worden toegestaan zolang ze niet handelsversturend zijn. De gegarandeerde prijzen die de Europese boeren voor hun producten kregen werden verlaagd en kwamen dicht bij de wereldmarktprijs te liggen. Hierdoor waren er minder exportsubsidies nodig. Ter compensatie kregen de boeren een inkomenssubsidie. Doordat de compensatie niet volledig was, daalden de inkomens van de boeren. Het probleem van overproductie werd echter niet aangepakt.

Dit nieuwe beleid werd door de EU gepropageerd als een vermindering van de Europese subsidies en als gunstig voor de ontwikkelingslanden, voor milieu, natuur en landschap. Het

tegendeel was echter waar. Het totale budget voor (handelsversturende) subsidies steeg zelfs, de dumping in ontwikkelingslanden ging door, en Europese boeren konden door lagere inkomens juist minder rekening houden met natuur, milieu en landschap.

Door deze hervormingen produceren de meeste boeren de laatste jaren onder de kostprijs. (De huidige hogere prijzen brengen verlichting in bepaalde sectoren, maar niemand weet voor hoe lang.) De verwachting is dan ook dat er in 2015 in Nederland zo'n 20.000 bedrijven minder zullen zijn dan in 2005, dit is een daling van 25% van de bedrijven.

Dit probleem doet zich in grotere mate voor binnen de 12 landen die sinds 2005 toetraden tot de EU. Net zoals bij eerdere toetreders, wordt in een beperkt aantal jaren een zelfvoorzienend en redelijk duurzaam landbouwsysteem om zeep geholpen.

Doha-ontwikkelingsronde

Sinds 2002 wordt in de WTO onderhandeld binnen de zogenaamde Doha-ontwikkelingsronde. De voorstellen die daar voorliggen zouden vooral ten goede komen aan ontwikkelingslanden. In werkelijkheid wil vooral het Europese multinationale bedrijfsleven meer markttoegang voor haar industriële producten en diensten in andere landen. De EU is bereid haar marktbescherming binnen de landbouw af te bouwen. Braziliaanse onderhandelaren - ingegeven door de belangen van de Braziliaanse grootgrondbezitters - en Amerikaanse multinationals in de handel van landbouwproducten willen meer markttoegang tot de Europese markt. Het is duidelijk dat dit ten koste zal gaan van gezinsbedrijven in de landbouw en kleinere bedrijven in de industrie en dienstensector.

In de onderhandelingen worden de ontwikkelingslanden tegen elkaar uitgespeeld. Sommige grote ontwikkelingslanden als China, Brazilië en India zien kansen op een vrije wereldmarkt voor bepaalde sectoren. De voormalige Europese koloniën in Azië, het Caribische gebied en de Stille Oceaan (de ACP-landen) dreigen de gunstige toegang van hun producten met hoge prijzen tot de EU te verliezen. Andere landen (zoals de G33) willen vooral hun landbouw beschermen omdat ze de concurrentie op de wereldmarkt niet aankunnen. Maar juist op gebied van de afbouw van tarieven binnen landbouw (en industrie) wil de WTO verregaande afspraken maken. Daarbij streeft de EU tot betere toegang tot de markten van ontwikkelingslanden via regionale vrijhandelsverdragen, zoals de Economic Partnership Agreements met ACP-landen. Hierbinnen wil men zelfs verder gaan dan de WTO.

Toekomstige slachtoffers van het huidige Europese landbouwbeleid: als de liberalisering binnen de zuivel doorgaat, en de melkquotering ophoudt te bestaan, dreigt de koe van de wei in de bio-industrie te belanden.

Foto: Guus Geurts

Health Check

In de EU zal de komende jaren worden beslist over verdere hervormingen van het landbouwbeleid. Deze zijn natuurlijk afhankelijk van de uitkomst én inzet in de WTO-besprekingen. In 2008 staat de zogenaamde Health Check van het huidige Europese landbouwbeleid op het programma. Dit is de evaluatie van het huidige beleidsprogramma dat in 2013 afloopt. De inzet van de Europese Commissie is de inkomenssubsidies te behouden en deze om te vormen tot een vaste hectaretoeslag. Ook wil men productiebeheersing zoveel mogelijk loslaten, zoals de melkquotering en de verplichte braaklegging. Dit ondanks de effectiviteit hiervan in het verleden. Boerenorganisaties als de Nederlandse Melkveehouders Vakbond willen deze dan ook behouden. De agribusiness wil echter vooral profiteren van de kansen voor export op de wereldmarkt.

Daarnaast heeft de Commissie de biobrandstofrichtlijn afgekondigd, waarin staat dat in 2010 5,75% en in 2020 10% van alle transportbrandstoffen biobrandstof moet zijn. Deze richtlijn zal het beslag op schaarse hulpbronnen in ontwikkelingslanden - die al hoog is door export van veevoer, soja- en palmolie en hout - alleen maar verhogen. Dus aan zowel de afhankelijkheid van schaarse hulpbronnen in het Zuiden als aan het veroveren van exportmarkten wordt geen einde gemaakt. In beide gevallen zijn boeren in Noord en Zuid die voedsel voor de eigen markten willen produceren het slachtoffer. De hogere prijzen voor bepaalde landbouwproducten sinds eind 2007 zouden geen reden moeten zijn om door te gaan met liberalisering en met het afschaffen van marktregulering. Het vergt juist meer regulering om te zorgen dat de productie van biobrandstoffen en veevoer

die uiteindelijk ten goede komt aan de rijksten, niet ten koste gaat van voedselzekerheid van de armsten.

De Health Check had een uitgelezen mogelijkheid kunnen zijn om stappen vooruit te zetten door Europees landbouwbeleid, voedselzekerheid, energie- en klimaatbeleid en de belangen van ontwikkelingslanden te integreren. Dan zou de door de internationale boerenbeweging Via Campesina gepropageerde voedselsoevereiniteit leidend moeten worden binnen het internationale landbouwbeleid. Productie en consumptie van voedsel zouden dan zoveel mogelijk regionaal (bijvoorbeeld de EU of (delen van) Afrika als regio) op elkaar moeten worden afgestemd. Boeren zouden dan weer de kans krijgen hun bevolking te voeden op een eerlijke en milieuvriendelijke manier voor een kostendekkende prijs. De Europese Commissie koos er echter voor de liberaliseringskoers verder voort te zetten. De zeer fluctuerende wereldmarktprijzen worden daarmee steeds meer leidend binnen de landbouw. Niet alleen in ontwikkelingslanden maar ook in Europa kan dit tot zeer grote problemen met voedselzekerheid leiden, zeker als de klimaatverandering doorzet. De breuk met de oorspronkelijke doelstellingen is daarmee compleet.

Guus Geurts is milieukundige en publicist en namens XminY Solidariteitsfonds betrokken bij Platform Aarde Boer Consument en het project regionalisering van Vóór de Verandering.

Voor meer informatie: zie o.a. Liberalisering in de landbouw, een heilloze weg!, en andere artikelen op www.guusgeurts.nl en www.aardeboerconsument.nl.

Het Europa dat wij willen

De grote politieke problemen van deze tijd kunnen alleen in internationaal verband opgelost worden. De milieu- en klimaatproblematiek, de honger en armoede in de wereld, vrede en veiligheid zijn allemaal zaken die de grenzen van afzonderlijke landen ver overstijgen. Hechte internationale samenwerking is noodzakelijk. Samenwerking tussen afzonderlijke landen, op wereldschaal en op continentale schaal. Europa kan daar een belangrijke rol in spelen. Maar dan moet het een ander Europa worden dan de huidige Europese Unie.

Het huidige Europa is een neoliberaal Europa. Het vrije en onbelemmerde verkeer van kapitaal, goederen, personen en diensten staat in dit Europa centraal. Milieu, sociale voorzieningen, en de belangen van bewoners van armere delen van de wereld worden in de praktijk opgeofferd aan het streven naar winst. Privatisering en marktwerking worden op allerlei vlakken ingevoerd, vaak met desastreuze gevolgen. Marktwerking wordt niet gezien als een van de mogelijkheden tot economische ordening, maar als een onaantastbaar principe.

Wat nodig is, is een Europa waar het niet om de winst draait maar om de mensen en het milieu. Een Europa dat er niet naar streeft het meest competitieve werelddeel te zijn maar het meest sociale en solidaire. Een Europa waar de gelijkwaardigheid van alle mensen werkelijkheid is en niet een dode letter. Een Europa dat zich open stelt voor de rest van de wereld, en waar andere culturen niet als een bedreiging maar als een verrijking wordt gezien. Een Europa dat niet de oorlog tegen de terreur, maar de oorlog tegen armoede en uitsluiting centraal stelt. Een Europa waar de burgers uiteindelijk het laatste woord hebben. Een democratisch en transparant Europa.

Een dergelijk Europa zal gebaseerd moeten zijn op andere instituties. Instituties die hun macht en legitimiteit ontleen aan het feit dat ze direct door de Europese bevolking gekozen worden en die een effectieve controle uitoefenen op het bestuurlijk apparaat en de uitvoerende macht. Door een dergelijke grondige democratisering zal de bevolking zich veel sterker bij politiek Europa betrokken voelen en het Europese beleid zal op een veel groter draagvlak kunnen rekenen.

Om een ontwikkeling in deze richting in gang te zetten zal in de eerste plaats het nieuwe Europese verdrag, dat in de plaats is gekomen van de grondwet, verworpen moeten worden. Dat verdrag is in de kern (de institutionele hervormingen) hetzelfde als de eerder verworpen grondwet. Ook dit verdrag legt het huidige ondemocratische, ontransparante, neoliberale karakter van de Europese Unie vast in plaats van daar verandering in aan te brengen. Daarnaast is de procedure die met dit verdrag is gevolgd (onderhandelingen achter gesloten deuren en doordrukken zonder raadpleging van de bevolking) uit democratisch oogpunt onaanvaardbaar.

In plaats van dit verdrag zou er overgegaan moeten worden tot de vorming van een democratische Europese conventie, bestaande uit direct door de Europese bevolking gekozen vertegenwoordigers, met als taak: een nieuwe democratische basis voor de Europese Unie uitwerken. Het resultaat van haar werkzaamheden zou dan uiteindelijk in een referendum aan de hele Europese bevolking moeten worden voorgelegd. Alleen met een democratische procedure kan een democratisch Europa gerealiseerd worden. Daar zetten wij ons voor in.

NEE tegen deze Grondwet

Brochure van het toenmalige
Comité Grondwet Nee over de
Europese grondwet.

Meer lezen

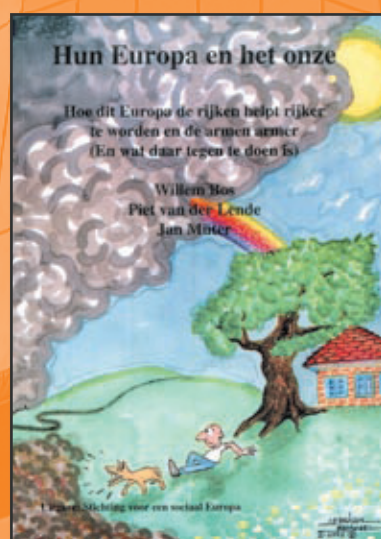

Een ander Europa is mogelijk

Een bijdrage aan de discussie over een
ander Europa.

Hun Europa en het onze

Een brochure over de rol van Europa bij
het doorvoeren van de neoliberale poli-
tiek. Met als bijlage het ontwerphandvest
'Beginselen voor een ander Europa' van
de Euromarsen. Uitgave: Stichting voor
een sociaal Europa.

Naar een nieuwe wettelijke basis voor de Europese Unie

Een gezamenlijke uitgave van
zeventien Europese Attac-organisaties.

Alle brochures zijn te downloaden van onze site www.andereuropa.nl
Voor papieren exemplaren, ook in grotere hoeveelheden, kunt u contact met ons opnemen via de site.